

УДК 351.9 : 681.51.004.65

<https://doi.org/10.35546/kntu2078-4481.2020.3.17>

М.О. ДУРМАН,

Херсонський національний технічний університет

ORCID: 0000-0002-3775-205X

ЕЛЕКТРОННІ ПЕТИЦІЇ ЯК ОДИН З ІНСТРУМЕНТІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ

В статті розкривається необхідність впровадження в державне управління інформаційно-телекомунікаційні технології (ІКТ), розвиток яких спричинює радикальні зміни в житті суспільства і пересічних громадян. Обґрунтовано, що однією з функцій державного управління та необхідною передумовою сталого демократичного розвитку є забезпечення прозорості та відкритості влади на всіх її рівнях. Саме це є запорукою здійснення ефективної політики, яка спроможна створити реальний громадянський контроль, забезпечити права людини та громадянина, зміцнити довіру громадян до влади. Досліджено, що найвищою формою електронного урядування є електронна демократія, яка дає можливість пересічним громадянам – членам суспільства брати участь у виробленні управлінських рішень. Це відбувається на всіх етапах процесу – від ініціації та розробки до прийняття та відслідковування результативності. Електронна демократія забезпечує нові форми комунікації, безперешкодний доступ до публічної інформації та сприяє участі громадян в виробленні і впровадженні державної політики. Громадяни використовують інструменти електронного урядування для взаємодії з органами публічної влади, а також для взаємодії між собою у питаннях політики та самоврядування. Доведено, що події останніх років демонструють прагнення громади до участі в ухваленні рішень. Спільнота налаштована на активніше застосування інструментарію залучення. Це ми можемо бачити на прикладі запровадження електронних петицій на рівні органів державної влади та місцевих рад. Цей інструмент запровадження е-демократії виступає як ініціатива демократії участі з боку громадян та підвищує мотивацію спільноти до застосування електронного урядування у взаємодії зі владою. На нашу думку майбутнє е-демократії полягає, насамперед, у використанні інформації та інформаційно-комунікаційних технологій в уже існуючих секторах демократії.

Ключові слова: державне управління, електронне урядування, інструменти електронного урядування, електронна демократія, електронні петиції, демократія участі.

Н.А. ДУРМАН,

Херсонский национальный технический университет

ORCID: 0000-0002-3775-205X

ЭЛЕКТРОННЫЕ ПЕТИЦИИ КАК ОДИН ИЗ ИНСТРУМЕНТОВ ЭЛЕКТРОННОЙ ДЕМОКРАТИИ

В статье раскрывается необходимость внедрения в государственное управление информационно-телекоммуникационных технологий (ИКТ), развитие которых вызывает радикальные изменения в жизни общества и рядовых граждан. Обосновано, что одной из функций государственного управления и необходимой предпосылкой устойчивого демократического развития является обеспечение прозрачности и открытости власти на всех его уровнях. Именно это является залогом осуществления эффективной политики, которая способна создать реальный гражданский контроль, обеспечить права человека и гражданина, укрепить доверие граждан к власти. Доказано, что высшей формой электронного управления является электронная демократия, которая дает возможность гражданам - членам общества участвовать в выработке управленческих решений. Это происходит на всех этапах процесса - от инициации и разработки до принятия и отслеживания результативности. Электронная демократия обеспечивает новые формы коммуникации, беспрепятственный доступ к публичной информации и способствует участию граждан в выработке и внедрении государственной политики. Граждане используют инструменты электронного управления для взаимодействия с органами публичной власти, а также для взаимодействия между собой в вопросах политики и самоуправления. Доказано, что события последних лет демонстрируют стремление общества к участию в принятые решения. Сообщество настроено на активное применение инструментария вовлечения в принятие управленческих решений. Это мы можем видеть на примере внедрения электронных петиций на уровне органов государственной власти и местных советов. Этот инструмент е-демократии выступает как инициатива демократии участия со стороны граждан и повышает мотивацию сообщества к применению электронного управления во взаимодействии с властью. Поэтому будущее электронной

демократии, прежде всего, в использовании информации и информационно-коммуникационных технологий в уже существующих секторах демократии.

Ключевые слова: государственное управление, электронное управление, инструменты электронного управления, электронная демократия, электронные петиции, демократия участия.

M.DURMAN

Kherson National Technical University

ORCID: 0000-0002-3775-205X

ELECTRONIC PETITIONS AS ONE OF THE TOOLS OF ELECTRONIC DEMOCRACY

The article reveals the need to introduce information and telecommunication technologies (ICT) in public administration, the development of which causes radical changes in the lives of society and ordinary citizens. It is substantiated that one of the functions of public administration and a necessary prerequisite for sustainable democratic development is to ensure transparency and openness of government at all levels. This is the key to the implementation of an effective policy that can create real civilian control, ensure human and civil rights, strengthen citizens' trust in government. It is studied that the highest form of e-government is e-democracy, which allows ordinary citizens - members of society to participate in the development of management decisions. This happens at all stages of the process - from initiation and development to the adoption and monitoring of performance. E-democracy provides new forms of communication, unhindered access to public information, and promotes citizen participation in the formulation and implementation of public policy. Citizens use e-government tools to interact with public authorities, as well as to interact with each other on policy and self-government issues. It has been proven that the events of recent years demonstrate the community's desire to participate in decisions. The society is set up to more actively use the tools of involvement. We can see this in the example of the introduction of electronic petitions at the level of public authorities and local councils. This tool for the introduction of e-democracy acts as an initiative for participatory democracy and increases the motivation of the community to use e-government in cooperation with the government. In our opinion, the future of e-democracy lies, first of all, in the use of information and information and communication technologies in the already existing sectors of democracy.

Keywords: public administration, e-government, e-government tools, e-democracy, e-petitions, participatory democracy

Постановка проблеми

З кожним роком інформаційно-телекомунікаційні технології (ІКТ) мають все більший вплив на суспільні відносини. Їх розвиток спричинює радикальні зміни в житті суспільства і пересічних громадян, змінюючи, у тому числі, й традиційні уявлення про державне управління. В результаті цих глобальних змін відбувається поступальний рух до інформаційного суспільства, де визначна роль належить інформації та знанням. В свою чергу інформаційне суспільство трансформує сучасну політичну реальність і управлінський процес шляхом зміни їх ролі та функцій. Однією з функцій державного управління та необхідною передумовою сталого демократичного розвитку є забезпечення прозорості та відкритості влади на всіх її рівнях. Саме це є запорукою здійснення ефективної політики, яка спроможна створити реальний громадянський контроль, забезпечити права людини та громадянина, зміцнити довіру громадян до влади.

Електронне урядування, як нова концепція державного управління, сприяє вирішенню проблеми відкритості та прозорості влади і є одним з інструментів розвитку України. Євроцентричний рух України та впровадження європейських принципів і стандартів діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування є запорукою удосконалення управлінської культури та підвищення ефективності публічного управління. Але ситуація в Україні із відкритістю та прозорістю влади поки що далека від усталених норм розвинутих демократичних країн, і як результат – низька довіра з боку громадян України та міжнародної спільноти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

На сучасному етапі дослідженням сутності інформаційного суспільства та впровадженням нових інформаційних технологій в державне управління займаються такі науковці, як В. Геєць [1], В. Бакуменко [2], О. Григор [3] К. Линьов [4], І. Лопушинський [5], О. Дурман, В. Ключевський [6], А. Семенченко [7], С. Чукут [8], С. Закірова [24] та інші. Ці автори відзначають, що держава, в особі своїх органів й організацій, залишається водночас і виробником, і найбільшим споживачем інформації. Однак, актуальним залишаються питання пошуку ефективних інструментів використання цієї інформації та формування відкритої та прозорої влади за наявних можливостей ІКТ. Сьогодні це питання набуває

особливої ваги, адже практика свідчить, що запровадження інструментів електронного урядування в органах публічної влади не завжди здійснюється неефективно.

Формулювання мети дослідження

Найвищою формою електронного урядування є електронна демократія, яка дає можливість пересічним громадянам – членам суспільства приймати участь у виробленні управлінських рішень на всіх етапах цього процесу – від ініціації та розробки до прийняття та відслідковування результативності. Електронна демократія забезпечує нові форми комунікації, безперешкодний доступ до публічної інформації та сприяє участі громадян в виробленні і впровадженні державної політики. Вони використовують інструменти електронного урядування для взаємодії з органами публічної влади, а також для взаємодії між собою у питаннях політики та самоврядування.

Реалізація ідей електронної демократії викликає інтерес у всьому світі, зокрема, і в нашій державі. Сьогодні час вимагає більш глибокого аналізу сутнісних характеристик електронної демократії, теоретичних і прикладних аспектів її запровадження та розвитку – як головний напрям формування демократії участі за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Елементом такої демократії участі можуть стати електронні петиції, що подаються до органів публічної влади і можуть виступати не тільки волевиявленням думки громадянського суспільства, але й каталізатором прийняття тих чи інших управлінських рішень цими органами та їх посадовими особами.

Викладення основного матеріалу дослідження

Зміна парадигми державного управління від побудови індустріального суспільства до розвитку інформаційного суспільства стимулює країни й органи державного управління до прийняття концепції «електронного урядування» [9], що представляє собою спосіб організації державної влади за допомогою систем локальних інформаційних мереж та сегментів глобальної інформаційної мережі, що забезпечує функціонування органів влади в режимі реального часу та робить максимально простим і доступним щоденне спілкування з ними громадян, юридичних осіб, неурядових організацій. Органічність та зрозумілість, прийнятність нової концепції, створення умов для побудови електронного урядування – запорука ефективності та результативності заходів із впровадження комп'ютерних технологій у щоденну управлінську практику, шлях до прискореної інтеграції України до кола розвинених високотехнологічних країн.

Концепція розвитку електронного урядування в Україні [10] передбачає, серед інших, досягнення таких цілей, що пов'язані з електронною демократією:

– перебудувати відносини з населенням. Замість того, щоб надавати однакові державні адміністративні послуги всім громадянам, органи публічної влади можуть використовувати нові інформаційні технології для надання персоналізованих послуг фізичним та юридичним особам. Громадяни стають більш відповідальними за свої відносини з публічними органами на основі поновлення довіри до них;

– забезпечити громадянам можливість навчатися протягом усього життя. Ідея безперервного навчання, яке не припиняється після закінчення школи чи вузу, може втілитися в життя через поширення електронного (дистанційного) навчання спеціалістів у всіх галузях народногосподарського комплексу країни, а також навчання мешканців щодо нових технологічних та інституційних рішень в процесах взаємодії «державна – громадяни»;

– створити форми управління з активним залученням громадськості. Широка інформатизація відносин органів державної влади з суспільством врешті-решт може забезпечити реалізацію «прямої демократії», без проміжних ланок, у яких втрачається і спотворюється інформація. На місцевому рівні муніципальні органи вже нині підтримують проведення дебатів, діяльність дискусійних форумів в Інтернеті, що допомагає їм у прийнятті рішень, також широко використовуються сервіси подання електронних петицій, про які ми розповімо нижче.

Проте застосування механізмів та інструментів електронного урядування, елементів електронної демократії неможливе без повного та однозначного інформування суспільства про процеси, що відбуваються в органах публічного управління та про рішення, які ними приймаються. Тому на перший план виступає можливість для громадян та їх об'єднань отримати таку інформацію.

Аналіз кращого міжнародного досвіду відкритості інформації свідчить про наявність єдиного сформованого підходу до принципів такого процесу, центральним елементом якого визначається система електронної взаємодії та надання публічної інформації, а також наявність Модельного (типового) Закону. Модельного закону у нас немає, проте є профільний Закон України «Про доступ до публічної інформації» [11].

Законом передбачено такі принципи забезпечення доступу до публічної інформації (рис. 1):

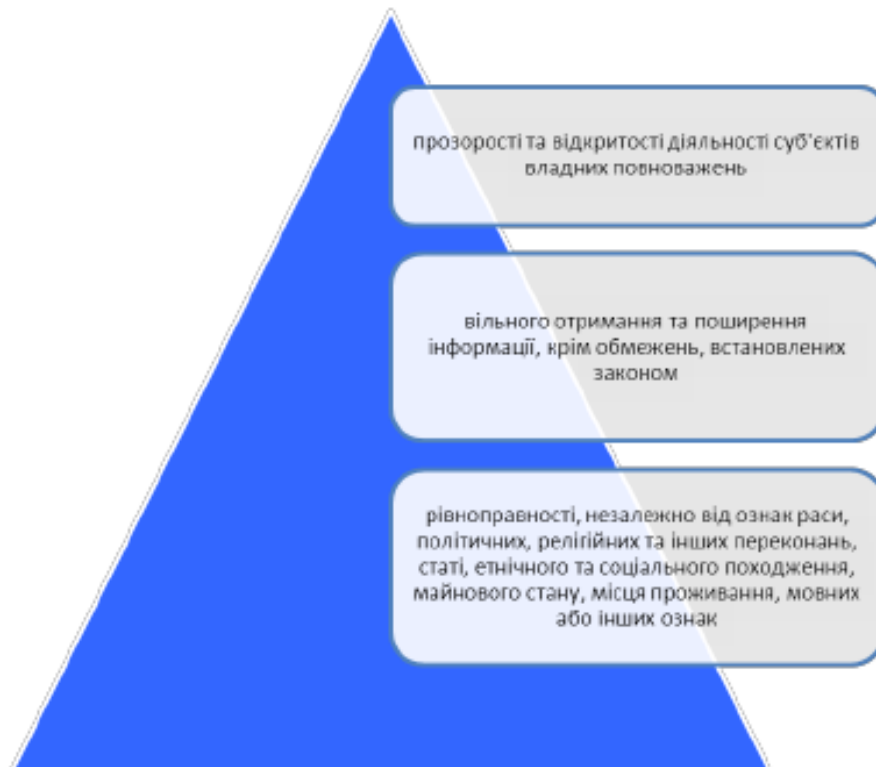

Рис. 1. Принципи забезпечення доступу до публічної інформації

Як бачимо, всі ці принципи повністю відповідають вимогам, що висувуються до інформації в умовах електронної демократії. В Україні діють декілька законів та підзаконних актів, що відповідають за запровадження принципів електронної демократії та інформаційного суспільства, дозволяють надавати відкритий і прозорий доступ до публічної інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування. Однак створення дієвої системи надання публічної інформації є складним процесом, що вимагає значних фінансових витрат і вирішення цілого комплексу взаємозалежних політичних, правових, адміністративних і технологічних проблем тощо.

У результаті впровадження інформаційних технологій в органи публічної влади очікується підвищення достовірності та оперативності інформації, прозорості виконання рішень, високий рівень контролю за їх здійсненням, зростання довіри суспільства до діяльності органів влади; забезпечення взаємодії громадян і органів державної влади, забезпечення індивідуальних інформаційних потреб громадян України.

Названі риси загалом окреслюють вітчизняне бачення шляхів розвитку е- демократії, хоча чіткої концепції у нас не представлено. В той же час, для дослідження цього явища ми можемо опиратися на нормативно-правову базу, яка передбачають досягнення цілей е-демократії. Прийняття нового законодавства про доступ до інформації розглядалося як приведення українського законодавства у відповідність до європейських стандартів та виконання міжнародних обов'язків України, що, зокрема, впливають з її членства в Раді Європі.

Процес підготовки до введення в Україні практики електронних петицій розпочався у 2009 р., коли Україна, як і інші держави, що є учасниками Ради Європи, отримала Рекомендації Комітету Міністрів Ради Європи державам-учасникам з електронної демократії. У документі мова йшла у тому числі і про необхідність запровадження системи електронних петицій як дієвого механізму співпраці влади та суспільства [24].

У червні 2013 р. про електронні петиції в Україні заговорили активісти Громадського руху «За відповідальну владу», коли почали розробку законопроектів «Про вотум недовіри посадовим особам» [12; 24], яким передбачалося використання електронних петицій. Утім реально до практики електронних петицій українці долучилися лише у грудні 2013 р., коли було запроваджено збір підписів під петицією з ініціативою про впровадження санкцій проти В. Януковича за відмову підписання Угоди про асоціацію з ЄС. Законодавча історія електронних петицій в Україні розпочалася у липні 2014 р., коли у Верховній Раді було зареєстровано законопроект «Про право громадян ініціювати розгляд нормативних документів органами влади та місцевого самоврядування» [13], в якому визначалися сутність електронної петиції, механізм її створення та реалізації. У березні 2015 р. до Верховної Ради Президентом було внесено ще

один законопроект, в якому запропоновано внести зміни до Закону України «Про звернення громадян» таким чином, щоб у громадян з'явилася можливість направлення електронних петицій.

2 липня 2015 р. Верховна Рада прийняла зміни до ст. 5 Закону України «Про звернення громадян» [14], основні особливості якого представлено на рис. 5, у якому встановлено, що особливою формою колективного звернення громадян до Президента, Верховної Ради, Кабінету Міністрів та органів місцевого самоврядування є електронна петиція і регламентовано порядок подання та розгляду електронних петицій (табл. 1) [24].

Таблиця 1

Електронні петиції в Україні				
Кому адресують е-петиції	Президент України	Голова Уряду	Верховна Рада України	Місцеві ради, міські, селищні, сільські голови
Хто може підписати	Будь-яка фізична особа			
Строк збору підписів	2 місяці			Визначається рішенням місцевих органів влади (be default – 2 місяці)
Кількість підписів	25 тисяч підписів			Визначається рішенням місцевих органів влади (be default – градація в залежності від кількості населення, наприклад, для Києва – 1000)
Як збирають підписи	Через власний сайт органу влади та через сайт NGO			
Ідентифікація	Петиція вважається підписаною, якщо особою вказано ім'я, місце проживання та зворотню адресу			

28 серпня 2015 р. Президент України видав Указ «Про порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України» [15], відповідно до якого вже з 29 серпня 2015 р. на сайті голови держави запрацював спеціальний розділ для електронних петицій [16].

Електронні петиції існують у багатьох країнах світу. Більше 70 держав використовують цей інструмент взаємодії суспільства та влади. Головна мета такого документу – звернути увагу суспільства в цілому або влади на існуючу проблему у будь-якій сфері політики, економіки, громадського життя тощо.

Загальноприйнятою в історичній традиції була спеціальна процедура подання петиції до органів влади. Вона обов'язково мала письмовий вигляд, подавалася за відповідними вимогами та порядком. У сучасному світі з розвитком комп'ютерних технологій та виникнення всесвітньої мережі з'явилася нова форма звернення до влади через електронну пошту або спеціально створені для таких звернень портали. У багатьох країнах розвинутої демократії електронні петиції за своєю суттю є засобом прямої участі населення у здійсненні влади в країні (табл. 2, [17]).

За походженням петиції вирізняють індивідуальні та колективні, за способом подання – паперові та електронні. За юридичним характером петиції можуть бути консультативними та імперативними [24].

Імперативні петиції мають обов'язковий характер для органів влади. Така процедура існує, наприклад, у Фінляндії, де петиції, що зібрали 50 тис. підписів, автоматично стають законопроектами, і парламент Фінляндії зобов'язаний їх розглядати у пріоритетному порядку. Регламентом законодавчого органу Латвії передбачено, що будь-яка петиція, яка отримала підтримку 10 000 громадян, обов'язково має бути включена до повістки дня засідання Сейму.

Консультативні петиції запроваджуються для аналізу суспільної думки та виявлення гострих і болючих проблем суспільства і влади. Правових наслідків така петиція не має – поки відсутня чітка ідентифікація особи, яка підписує петицію, петиція може мати виключно консультативний характер. Саме такий характер петиції запроваджено в Україні.

На сьогодні розділи електронних петицій, крім сайту Президента України, діють на сайтах Верховної Ради України [18], Кабінету Міністрів України [19], сайтах обласних рад [20]. Для органів місцевого самоврядування діють спеціальні сервіси, де кожен з них може безкоштовно зареєструвати свій розділ, наприклад, сайт «Платформа електронної демократії – єдина система місцевих петицій» [21] або вони створюють розділи електронних петицій на власних офіційних сайтах, наприклад, Івано-Франківська [22] або Миколаєва [23].

Таким чином, в Україні поступово накопичується досвід запровадження електронних петицій як елементу демократії участі. Електронні петиції є ознакою відкритого суспільства. Електронні петиції – це дієвий інструмент спілкування з владою, вони можуть об'єднати соціум і надати владі шанс налагодити відкритий діалог з суспільством [24].

Таблиця 2

Міжнародна практика роботи систем електронних петицій в органах влади [24]

	США	Латвія	Велика Британія	Німеччина	Фінляндія
Хто може підписати	будь-яка фізична особа віком від 13 років	громадяни Латвії	піддані Великої Британії та резиденти	будь-яка фізична особа, яка досягла повноліття	будь-яка фізична особа, яка досягла повноліття
Хто розглядає	Адміністрація Президента США	Парламент	органи державної влади за належністю	Бундестаг	Міністерство державної служби
Строк збору підписів	2 місяці	необмежено			встановлює автор
Кількість підписів	100 000 підписів (поступово збільшується з 2011 року, починаючи з 25 000)	10 000	до 12 місяців	4 тижні	але не більше 6 місяців
Як збирають підписи	через сайт Білого дому	через сайти неурядових громадських організацій	100 000	50 000	50 000
Ідентифікація	e-mail	e-mail та Інтернет-банкінг	через урядовий сайт	через сайт Бундестагу	через державний сайт

В той же час є проблемні моменти в реалізації права громадян на демократію участі в українських реаліях:

- необхідно встановити певні обмеження для суб'єктів подання електронних петицій щодо можливостей дублювання їх змісту, встановити відповідальність модераторів порталів і загальну чисельність інтернет-площадок для подання петицій, визначити механізм реалізації тих петицій, які будуть розглядатися як індивідуальні звернення тощо;

- ефективність петиції була б значно більшою, якби вона була спрямована до депутатів Верховної Ради, оскільки парламентарі більше зобов'язані враховувати думку виборців округу, аніж Президент;

- оскільки будь-яка державна інституція, у тому числі і Президент України, діє виключно у межах власної компетенції, то необхідно передбачити, щоб проблеми петиції входили до повноважень цієї державної інституції. В іншому випадку вони будуть перенаправлені до тих державних органів, які мають вирішувати питаннями, що порушені в петиції [24].

Таким чином, з одного боку, е-демократія мотивує політичну активність особистості, сприяє її політичній соціалізації. З іншого боку, на якісно новий рівень виходять відносини між органами влади і громадянами. Для координації своїх дій держава отримує максимально повні дані про позицію громадян, а останні мають відкритий доступ до офіційної інформації, можливість висловлювати свої побажання та слідкувати за їх виконанням, підтримувати реальний діалог з представниками влади в он-лайн режимі, лобювати прийняття важливих законів чи рішень.

Е-демократія – це також засіб для захисту і відстоювання власних прав, адже передбачає колективні політичні дискусії, коли можна поділитися інформацією з широкою аудиторією, коли приймаються спільні рішення – через електронне голосування, контролювання виконання рішень тощо. Завдяки цьому значно розширюються можливості кожного громадянина щодо захисту його прав і свобод.

Тому впровадження е-демократії змінює не тільки ставлення громадян до політики, а і спосіб її здійснення. Тепер необхідно, щоб влада скористалася цим інструментом формування політики для того, щоб не просто почути громадян, а вирішувати зазначені у зверненнях проблеми суспільства [24].

Висновки

Роблячи висновок, можна сказати, що необхідність і актуальність застосування електронного урядування та запровадження електронної демократії в публічному управлінні полягає в наступному:

- своєчасне інформаційне обслуговування процесів публічного управління;
- диференціація і підвищення кількості і якості інформації;
- зміна парадигм і підходів до оцінки ролі інформації в сучасному інформаційному суспільстві;
- підвищення вимог до змісту і форм управлінських рішень, що приймаються на різних рівнях державного управління і врахування громадської думки при їх прийнятті.

Електронна демократія може виступати в такому випадку як концепція реформування публічного демократичного управління, оскільки за допомогою використання ІКТ здійснюється ефективне перетворення інформаційних потоків із обслуговуючих механізмів на механізми підвищення ефективності органів влади та радикальне поліпшення їхньої роботи зі своїми клієнтами, як з громадянами, підприємствами, так і з іншими публічними адміністраціями. Для громадян же електронна демократія стає першим шаблоном для взаємодії з владою, для впливу на неї та рішення, що приймаються в органах публічної влади.

Події останніх років демонструють прагнення громади до участі в прийнятті рішень. Спільнота налаштована на активніше застосування інструментарію залучення. Це ми можемо бачити на прикладі запровадження електронних петицій на рівні місцевих рад. Це стає особливістю української концепції е-демократії.

Запровадження е-демократії, як ініціативи з боку громадян, могло б відбуватися швидше. На нашу думку, значну роль у цьому могли б відіграти позитивні результати застосування е-інструментарію, що підвищило б мотивацію спільноти до застосування ІКТ у взаємодії з владою. Інформування про переваги е-демократії та навчання її основам цілком реально для громадських організацій, ЗМІ, навчальних закладів, що може бути перспективним для подальших досліджень. Тому майбутнє е-демократії – насамперед у використанні інформації та комунікаційних технологій в уже існуючих секторах демократії.

Список використаної літератури

1. Геец В. М. Социально-экономические трансформации при переходе к экономике знаний. Социально-экономические проблемы информационного общества. Сумы: ИТД «Университетская книга». 2005. С.16-34.
2. Бакуменко В. Д., Руденко О. М. Концептуальний підхід до визначення моделей державного управління. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/NvAmu/2009_4/2.pdf
3. Григор. О. Формування інформаційного суспільства в Україні в контексті інтеграції в Європейський Союз (державно-управлінський аспект). Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. держ. упр. за спец.25.00.01 – теорія та історія державного управління. Львів. 2003. 32 с.
4. Линьов К. О. Управление развитием ИКТ-компетентности керівника закладу освіти. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 2017. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2017_3_26
5. Лопушинський І. П. Упровадження електронного урядування в роботу органів виконавчої влади України як вагома складова реформування державної служби. Публічне управління: теорія та практика. 2010. № 2. С. 194-198.
6. Дурман О. Л., Ключевський В. І Диджиталізація як процес цифрової трансформації суспільства Information and Innovation Technologies in the Life of Society. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. Katowice School of Technology. Monograph 28. 2019. P. 169-175
7. Семенченко А. Механізми державного управління у сфері електронного урядування. Студії з архівної справи та документознавства. 2012. Т. 20. С. 109-113. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sasd_2012_20_17
8. Чукут С. А., Дмитренко В. І. Смарт-сіті чи електронне місто: сучасні підходи до розуміння впровадження е-урядування на місцевому рівні. Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 13. С. 89-93. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_13_17
9. Електронне урядування. URL: http://uk.wikipedia.org/wiki/Електронне_урядування
10. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні: розпорядження КМУ від 13 грудня 2010 р. № 2250-р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p>

11. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 32, ст. 314
12. Про вогум недовіри посадовим особам: законопроект. URL: Режим доступу: <http://k-z.com.ua/ukrayna/30769-u-dnipropetrovsku-prezentovali-zakonoproekt-pro-votum-nedoviri-posadovim-osobam>
13. Про право громадян ініціювати розгляд нормативно-правових актів органами влади та місцевого самоврядування. Законопроект. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4346%E0&skl=8
14. Про внесення змін до Закону України «Про звернення громадян» щодо електронного звернення та електронної петиції: Закон України від 02.07.2015 № 577-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 35. ст.341.
15. Про Порядок розгляду електронної петиції, адресованої Президентові України: Указ Президента України від 28.08.2015 № 523/2015. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/523/2015>
16. Електронні петиції. Офіційне інтернет-представництво Президента України. URL: petition.president.gov.ua
17. Електронні петиції. Інформація про концепцію та статус. Національна Рада реформ. URL: http://reforms.in.ua/sites/default/files/imce/or035e_e-petitions_0.pdf
18. Електронні петиції. Сайт Верховної Ради України. URL: <http://itd.rada.gov.ua/petitions/>
19. Електронні петиції. Сайт Кабінету Міністрів України. URL: <https://petition.kmu.gov.ua/>
20. Електронні петиції. Сайт Херсонської обласної ради. URL: <http://petition.khor.gov.ua/>
21. Єдина система місцевих петицій. Херсон. URL: <https://petition.e-dem.ua/kherson>
22. Петиції Івано-Франківської міської ради. URL: <http://petition.mvk.if.ua/>
23. Петиції Миколаївської міської ради. URL: <https://petition.mkrada.gov.ua/petitions/>
24. Закірова С. Електронні петиції в Україні: становлення системи та механізм дії [Електронний ресурс] / С. Закірова // Громадська думка про правотворення. – 2015. – № 16 (97). – С. 18–24. <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2015/16.pdf>

References

1. Geets V.M. Socio-economic transformations in the transition to a knowledge economy. Socio-economic problems of the information society, Sums: ITD "University Book", 2005, pp.16-34.
2. Bakumenko V.D., Rudenko O.M. Conceptual approach to definition of models of public administration. Available at: http://archive.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum%20/NvAmu/2009_4/2.pdf (Accessed 17 July 2020).
3. Gregory. O. Formation of the information society in Ukraine in the context of integration into the European Union (public administration aspect). Author's ref. dis. on zdob. Science. stup. Cand. state uпр. for special 25.00.01 - theory and history of public administration, Lviv, 2003, 32 p.
4. Linyov K.O. Management of ICT competence development of the head of an educational institution. Open educational e-environment of a modern university, 2017, Vip. 3, Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/oeemu_2017_3_26 (Accessed 17 July 2020).
5. Lopushinsky I.P. Introduction of e-government in the work of executive bodies of Ukraine as an important component of civil service reform. Public administration: theory and practice, 2010, № 2, pp. 194–198.
6. Durman O.L., Klyutsevsky V.I. Digitalization as a process of digital transformation of society Information and Innovation Technologies in the Life of Society. Series of monographs Faculty of Architecture, Civil Engineering and Applied Arts. Katowice School of Technology. Monograph 28, 2019, pp. 169-175
7. Semenchenko A. Mechanisms of public administration in the field of e-government. Studies in archival affairs and document science, 2012, T. 20, pp. 109–133. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sasd_2012_20_17 (Accessed 17 July 2020).
8. Chukut S.A., Dmitrenko V.I. Smart city or electronic city: modern approaches to understanding the implementation of e-government at the local level. Investments: practice and experience, 2016, № 13, pp. 89–93. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2016_13_17 (Accessed 17 July 2020).
9. E-government. Available at: http://en.wikipedia.org/wiki/Electronic_Government (Accessed 18 July 2020).
10. On approval of the Concept of e-government development in Ukraine: order of the Cabinet of Ministers of December 13, 2010 № 2250-r. Available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2250-2010-p> (Accessed 18 July 2020).
11. On access to public information: Law of Ukraine of 13.01.2011 № 2939-VI. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR), 2011, № 32, Art. 314

12. On the vote of no confidence in officials: a bill. Available at: <http://k-z.com.ua/ukrayna/30769-u-dnipropetrovsku-prezentovali-zakonoproekt-pro-votum-nedoviri-posadovim-osobam> (Accessed 18 July 2020).
13. On the right of citizens to initiate consideration of normative legal acts by authorities and local self-government. Bill. Available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?id=&pf3516=4346%E0&skl=8 (Accessed 18 July 2020).
14. On Amendments to the Law of Ukraine “On Citizens' Appeals” Concerning Electronic Appeals and Electronic Petitions: Law of Ukraine of July 2, 2015 № 577-VIII. Information of the Verkhovna Rada (VVR), 2015, № 35, p.341.
15. About the Procedure for consideration of the electronic petition addressed to the President of Ukraine: Decree of the President of Ukraine of 28.08.2015 № 523/2015. Available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/523/2015> (Accessed 18 July 2020).
16. Electronic petitions. Official Internet Representation of the President of Ukraine. Available at: petition.president.gov.ua (Accessed 19 July 2020).
17. Electronic petitions. Concept and status information. National Council of Reforms. Available at: http://reforms.in.ua/sites/default/files/imce/or035e_e-petitions_0.pdf (Accessed 19 July 2020).
18. Electronic petitions. Website of the Verkhovna Rada of Ukraine. Available at: <http://itd.rada.gov.ua/petitions/> (Accessed 19 July 2020).
19. Electronic petitions. Website of the Cabinet of Ministers of Ukraine. Available at: <https://petition.kmu.gov.ua/> (Accessed 19 July 2020).
20. Electronic petitions. Website of the Kherson regional council. Available at: <http://petition.khor.gov.ua/> (Accessed 19 July 2020).
21. The only system of local petitions. Kherson. Available at: <https://petition.e-dem.ua/kherson> (Accessed 19 July 2020).
22. Petitions of Ivano-Frankivsk City Council. Available at: <http://petition.mvk.if.ua/> (Accessed 19 July 2020).
23. Petitions of the Nikolaev city council. Available at: <https://petition.mkrada.gov.ua/petitions/> (Accessed 19 July 2020).
24. Zakirova S. Elektronni petytsiyi v Ukrayini: stanovlennya systemy ta mekhanizm diyi [Elektronnyy resurs] / S. Zakirova // Hromadska dumka pro pravotvorennya, 2015, 16 (97), P. 18–24. Available at: <http://nbuviap.gov.ua/images/dumka/2015/16.pdf>